konstrukciją veikiausiai reiktų priskirti vėliausiai XIX a. pabaigai ir traktuoti kaip dvaro spirito varyklos įkūrimo arba ankstyvesnio laikotarpio Kražantės upės dugno sutvirtinimus. Aptiktos medinės konstrukcijos tikslus datavimas neaiškus, todėl ateityje vykdant tyrimus reikėtų atlikti radiokarboninius tyrimus. Perkasoje 10, 30 cm gylyje atidengta apie 1,6x1,2 m dydžio raudonos spalvos plytų konstrukcija, kurią galima priskirti XIX a. pabaigai. Panašu, jog šioje vietoje, ties dvaro spirito varyklos įėjimu, galėjo būti architektūrinė konstrukcija.

Kelmė Manor

In 2021, an archaeological investigation (a total excavation of 135 m^2) was conducted on the grounds of the Kelmė Manor complex. A roughly 55 cm long, 90 cm high red brick wall fragment (Fig. 1) was exposed at a depth of 30 cm in Trench 5 and should be identified as the second half of the 17th-century wall connecting the gatehouse with the palace while fragments of wooden structures that date to the late 19th century at the latest and were probably riverbed reinforcement (Fig. 2) were uncovered at a depth of 2 m in Trench 9.

Algirdas Kalinauskas,
Olegas Fediajevas

Jonušo Radvilos rūmų pastatų kompleksas Vilniuje

Rūmų aplinką archeologai pradėjo tyrinėti 1977 m. Tais metais PRPI archeologas J. Markelevičius ištyrė 4 šurfus geologinių šurfų vietose, lokalizavo 17,5x17,5 m dydžio kvadratinio bokšto vietą, nustatė, kad jo pamatai įgilinti 4,2 m. Bokšte buvo rūsiai. Nuo 65 cm iki 1,2 m storio pamatai mūryti iš plytų ant akmenų pagrindo, vadinamos pagalvės. Buvęs pirminis paviršius datuotas XVI a. (*LIIR*, f. 1, b. 564). 1979–1982 m. G. Vaitkevičius rūmų Š korpuso aplinkoje prižiūrėjo mechanizuotus žemės kasimo darbus 535 m^2 dydžio teritorijoje. Darbų metu atidengti ŠV bokšto pamatai su cilindrinio skliauto liekanomis, nesuardytų XVI–XVII a. sluoksnio fragmentų. Pasak jo, renesansinių rūsių nerasta, tačiau vėlesniu laikotarpiu tarp senųjų sienų įrengti rūsiai, naudoti iki II Pasaulinio karo, kurie vėliau užpilti. Įžemis fiksuotas 2,7–3,3 m gylyje. 1990 m. G. Stankevičius ištyrė apie 400 m^2 plotą į P nuo R korpuso ir prie jo V fasado. Į P nuo išlikusio R korpuso tirtuose plotuose 1 ir 2 aptikti centrinio paviljono (ataskaitoje – centrinio bokšto) pamatai ir rūsio po juo liekanos. Pamatų viršus fiksuotas 1,3–2 m gylyje. Mūras – apie 1,25 m storio, akmenų ir plytų, fragmentiškai išlikę cilindrinių skliautų liekanų. Rūsiai sugriauti ir užpilti statybiniu laužu. Įžemis šioje vietoje fiksuotas 2–2,5 m gylyje, jame įgilintų pamatų apačia apie 3 m gylyje nepasiekta. Antrojo R korpuso pamatai neišlikę, tačiau jų vietoje, įžemio lygyje, 2–2,5 m gylyje, rasta ankstyviausio medinio užstatymo fragmentų, datuotų XVI a. Virš XVI–XVII a. pastatų liekanų fiksuoti XVIII–XX a. statiniai, kuriuos statant smarkiai apardyti ankstyvieji mūrai ir medinės konstrukcijos (*LIIR*, f. 1, b. 1738). Nuo 1990 iki 2020 m. rūmų aplinkoje dar ne kartą vykdyti archeologiniai tyrimai, tačiau jų apimtys buvo nedidelės.

2021 m. pratęsti 2020 m. pradėti tyrimai Radvilų rūmų teritorijoje. Pirmiausia siekiant išsiaiškinti pamatų būklę ištirti 2 šurfai 11–12 prie rūmų Š korpuso. Juose fiksuoti permaišyti XVII–XX a. sluoksniai. Atidengti pamatai mūryti iš įvairaus dydžio plytų, tarp jų ir antrinio panaudojimo, kai kur įterpiant smulkių lauko riedulių. Plytos nuo 26x12x5 iki 32x

17x7 cm dydžio. Rišamoji medžiaga – gelsvas vidutinio kietumo kalkinis skiedinys su žvyro priemaišomis. Pamatų būklė gera. Šurfe tirtas kultūrinis sluoksnis datuotas XVII–XX a., pamatų mūras – XIX a. Padaryta išvada, kad ankstyvesnis, XVII a. vidurio pamatų mūras liko pastato viduje už XIX a. mūro. Iš viso ištirtas 12 m^2 plotas. Toliau tirti šurfai rūmų kiemo P ir PR dalyse. Šurfe 13 fiksuoti permaišyti XVII–XIX a. sluoksniai su keramikos ir koklių šukėmis. Šurfas 14 tirtas būsimo naujo nuotekų šulinio vietoje. Iki 1,36 m gylio fiksuotas XX a. statybinio laužo sluoksnis. Po juo fiksuotas apie 30 cm storio juodos žemės sluoksnis. Nors jame radinių neaptikta, 2020 m. tyrimų metu toks sluoksnis datuotas iki Radvilų rūmų statybos laikotarpiu, t. y. XV–XVII a. viduriu. Abiejuose šurfuose ištirta po 4 m^2.

Detaliųjų tyrimų metu ištirtos 4 įvairaus dydžio perkasos. **Perkasa 11** (1 pav.) parinkta kaip 2020 m. perkasos 8 tęsinys, siekiant visiškai ištirti tyrimų projekte numatytą pjūvį, ieškant galbūt šioje vietoje stovėjusių rūmų kiemo tvoros pamatų. Perkasa 7x3 m dydžio, 21 m^2 ploto. Po paviršiniu trinkelių ir žvyro sluoksniu iškart fiksuoti mūrų fragmentai. Mūras sudarytas iš įvairaus dydžio plytų (26x12x5, 28x12x6, 32x17x7 cm, kai kurios su braukomis), guldytų horizontaliai, kelios eilės vertikaliai, įmūrijant tarp jų nedidelius apie 20 cm skersmens lauko riedulius. Šis mūro fragmentas, kaip ir 2020 m. tyrimų metu datuotas XVIII a. pabaiga – XIX a. ir pastatytas pakėlus paviršiaus reljefą apie 1,5 m. Į V nuo aprašyto mūro atidengtas kitas, vėlyvesnis XIX–XX a. mūras. Tai galbūt vėlyvesnio priestato pamatai. Perkasoje fiksuoti permaišyti XVI–XIX a. sluoksniai. Toliau į P nuo perkasos 11 tirta **perkasa 12,** skirta tvoros pamatų paieškai. Iškart po trinkelių ir skaldos sluoksniu atidengti mūrų fragmentai (2–3 pav.). Perkasos V dalyje lygiagrečiai tyrimų plotų

1 pav. Perkasa 11 pasiekus 2 m gylį ir atidengus mūrus. A. Kalinausko nuotr.

Fig. 1. Trench 11 after reaching a depth of 2 m and exposing masonry walls.

2 pav. Perkasa 12 pasiekus 3 m gylį ir atidengus arką. O. Fediajevo nuotr.

Fig. 2. Trench 12 after reaching a depth of 3 m and exposing an arch.

sienelėms R–V kryptimi atidengti arkiniai pamatai. Virš arkos fiksuotas akmenų ir plytų mūras. Arka mūryta iš plonų neoklasicistinių 23–24 cm ilgio, 13 cm pločio ir 4–6 cm storio plytų. Mūras datuojamas XVIII a. pabaiga – XX a. pradžia. Arkinių pamatų R pusėje atidengti dar vieni arkiniai pamatai, orientuoti statmenai pirmiesiems. Ši arka yra kiek giliau

3 pav. Perkasoje 12 atidengti mūrai. G. Grižo nuotr.

Fig. 3. Exposed masonry walls in Trench 12.

4 pav. Maišytuose sluoksniuose aptiktas XVI a. vidurio karnizinio koklio matricos fragmentas. A. Kalinausko nuotr.

Fig. 4. A fragment of a mid-16th-century cornice stove tile (Gesimskachel) matrix that was discovered in the mixed layers.

0 3 cm

ir „palenda“ po pirmąja. Toliau į R tęsiasi jau nebe arkiniai plytų ir lauko akmenų pamatai, bet surištų kalkiniu skiediniu pamatai, suformuojantys rūsio patalpas. Tarp mūro konstrukcijų fiksuotas statybinis laužas – plytos, jų duženos, betono luitai ir kt. Čia jis suverstas, kaip manoma, po II Pasaulinio karo išlyginant griuvėsius. Bendrai ištirta 30 m^2. Toliau į R nuo perkasos 12 kaip jos tąsa tirta **perkasa 13**. Perkasos R dalyje aptikta nemažai XVI–XVIII a. keramikos, puodyninių bei plokštinių koklių nuolaužų (4 pav.). Galbūt iki atsirandant mūriniams pastatams čia galėjo būti ūkinė duobė, kuri statybų metu sunaikinta. Perkasoje 13 ištirtas 12 m^2 dydžio plotas. Paskutinė **perkasa 14** tirta į R nuo perkasos 13, kiemo gilumoje. Čia taip pat fiksuoti permaišyti XVI–XIX a. sluoksniai. Konstatuota, kad šioje vietoje galėjęs būti archeologinis sluoksnis sunaikintas šiluminės trasos statybos metu. Perkasoje 14 ištirtas 12 m^2 dydžio plotas. Iš viso 4 šurfais ir 4 perkasomis ištirtas 95 m^2 dydžio plotas. Registruoti 279 XVI–XX a. radiniai perduoti LNDM.

The Jonušas Radvila Palace Building Complex in Vilnius

In 2021, 4 test pits and 4 trenches totalling 95 m^2 were excavated at the Jonušas Radvila building complex. Sterile soil was identified from a depth of 2.7–3.6 m in Trenches 12–14 to a depth of 5 m in Trench 11 but at a depth of 1.6–2.7 m in the test pits. A cultural layer with 16th–20th-century finds lay above the sterile soil (Fig. 4). It was determined that in the late 18th – early 19th century, buildings had sprung up on the 1.5 m raised relief alongside Vilniaus Street. The foundations of these buildings, which were demolished after the Second World War, were discovered in Trenches 11–13 (Figs. 1–3). 279 16th–20th-century finds were registered.